דלא כר' אלעאי אי מה תרומה ממין על שאינו מינו לא אף ראשית הגז ממין על שאינו מינו לא וגבי תרומה מנלן דתניא [א]היו לו שני מיני תאנים שחורות ולבנות וכן שני מיני חטין אין תורמים ומעשרים מזה על זה ר' יצחק אומר משום ר' [ב]אלעאי ב"ש אומרים אין תורמין וב"ה אומרים [א]תורמין אף ראשית הגז ממין על שאינו מינו לא אין והתנן היו לו ב' מינים שחופות ולבנות מכר לו שחופות אבל לא לבנות זה נותן לעצמו וזה נותן לעצמו אלא מעתה סיפא דקתני זכרים אבל לא נקבות זה נותן לעצמו וזה נותן לעצמו הכי נמי משום דתרי מיני נינהו אלא [ג]עצה טובה קמ"ל דליתיב ליה מהאי דרכיך ומהאי ראשון הכא נמי עצה טובה קמ"ל דליתיב להו מתרווייהו הא אוקימנא למתניתין דלא כר' אלעאי אי מה תרומה בעינן ראשית ששיריה ניכרין אף ראשית הגז ששיריה ניכרין אין [ד]והתנן [ב]האומר כל גרני תרומה [ג]וכל עיסתי חלה לא אמר כלום הא כל גזיי ראשית [ד]דבריו קיימין ותניא אידך לא אמר כלום אלא לאו שמע מינה הא רבי אלעאי והא רבנן שמע מינה [ה]אמר רב נחמן בר יצחק האידנא נהוג עלמא כהני תלת סבי כר' אלעאי בראשית הגז דתניא [ו]רבי אלעאי אומר [ה]ראשית הגז אינו נוהג אלא בארץ [ז]וכר' יהודה בן בתירה בדברי תורה דתניא ר' יהודה בן בתירה אומר [ו]אין דברי תורה מקבלין טומאה וכר' יאשיה בכלאים דתניא [ח]רבי יאשיה אומר [ז]לעולם אין חייב עד שיזרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד: חומר בזרוע [וכו']: וליתני חומר בראשית הגז [ח]שנוהג בטרפות [ט]מה שאין כן במתנות אמר רבינא הא מני ר' שמעון היא [ט]דתניא ר' שמעון פוטר את הטרפות מראשית הגז מאי טעמא דר' שמעון יליף נתינה נתינה ממתנות מה מתנות טרפה לא אף ראשית הגז נמי טרפה לא ואי יליף נתינה נתינה ממתנות לילף נתינה נתינה מתרומה מה תרומה בארץ אין בחו"ל לא אף ראשית הגז נמי בארץ אין בחו"ל לא אלמה תנן ראשית הגז נוהג בארץ ובחוצה לארץ אלא היינו טעמא דר"ש דיליף צאן צאן ממעשר מה מעשר טרפה לא אף ראשית הגז טרפה לא והתם מנלן דכתיב [1]כל אשר יעבור תחת השבט [י]פרט לטרפה שאינה עוברת ולילף צאן צאן מבכור מה בכור אפי' טרפה אף ראשית הגז אפי' טרפה מסתברא ממעשר הוה ליה למילף שכן זכרים טמאין במרובין מרחם אדם פשוט לפני הדבור אדרבה מבכור הוה ליה למילף שכן יתום שלקחו בשותפות נתנו בפני כהן

בקדושה

דלא כר' אלעאי. דמקיש גז לתרומה: **ממין על שאינו מינו.** כגון שחורות ולבנות ואע"ג דחד פירא הוא: **וב"ה אומרים תורמין.** דכולו מין תאנים ות"ק פליג אדרבי יצחק ואמר לא נחלקו ב"ה בדבר זה דתרי מיני נינהו: **שחופות.** פלנ"ש: **מכר לו.** ישראל לישראל: **זה נותן לעצמו וזה נותן לעצמו.** הואיל ולא שייר לעצמו מאותו המין כלום אין עליו להפריש על אותן גיזים שמכר ואע"פ שהצאן לא מכרם על הלוקח להפריש שלקח (א) ממתנות הכהן אלמא תרי מיני נינהו ואין מפריש מזה על זה דאי מפרשי הוה ליה שיורא גבי מוכר ותנן (כ) לקח גז צאנו של חבירו אם שייר המוכר חייב: **סיפא דקתני נמי מכר זכרים אבל לא נקבות זה נותן לעצמו כו':** ה"נ **דתרי מיני נינהו.** ולא הוי שיורא: **אלא.** ודאי שיורא הוא ואמוכר רמיא למיתב כולהו והא דקתני זה נותן לעצמו וזה נותן לעצמו עצה טובה קמ"ל אשמעינן תנא למוכר שלא יתן לו מן הנקבות המשומרות לו על הזכרים שמכר משום דהאי דזכרים צמרן קשה והאי דנקבות רכיך לפיכך יקנה מן הלוקח כדי ראשית הגז של זכרים מצמר הזכרים: **ה"נ.** גבי שחופות ולבנות משום עצה טובה הוא דגיזת הלבנות טובה משל שחופות ויקנה מן הלוקח כשיעור השחופות ויתן לו לכהן: **שיריה נכרין.** דאם אמר כל גרני תרומה לא אמר כלום: **אין והתנן.** בניחותא: ה"ג **ותניא אידך לא אמר כלום: כר' אלעאי בראשית הגז** א]. וה"ה למתנות: **אין דברי תורה מקבלין טומאה.** במסכת ברכות [כב.] דקתני גבי בעל קרי דצריך טבילה לדברי תורה: **חטה שעורה וחרצן.** שלשתן יחד כדאמר באותו ואת בנו (ל) הזורע כלאים (מ) לוקה ואוקימנא לאפוקי מדרבי יאשיה: **חומר בזרוע כו'.** כדפרישית לה במתניתין: טרפה אינה בכלל מתנות דכתיב (נ) ונתנו לו ולא לכלבו: **ואי יליף.** תנא דידן נתינה נתינה ליליף כו' דהא מתני' כר' שמעון אוקימתא: **ממעשר.** כל מעשר בקר וצאן (ס): **יש טרפה שאינה עוברת תחת השבט.** כגון נחתכו רגליה מן הארכובה ולמעלה ומינה יליף שאר טרפות: בבכור קדוש אפילו טרפה ובעי קבורה דהא קדישתיה רחם: מעשר וראשית הגז לא בעינן זכרים ואין נוהגים בטמאים אבל בכור אינו אלא זכר ונוהג בחמור. מעשר וראשית הגז אינו אלא במרובים מעשר בעשרה ראשית הגז בחמש. ואינן קדושים מרחם ואין נוהגים באדם אבל בכור נוהג ביחיד וקדוש מרחם ונוהג באדם. מעשר וגז אינן נוהגים אלא בפשוטין ואינן לפני הדבור אבל בכורות קדשו במצרים: ה"ג **אדרבה מבכור הוה ליה למילף שכן יתום שלקחו בשותפות נתנו בפני כהן בקדושה ובמכירה והנך נפישן.** בכור וראשית הגז נוהגין ביתום אף על פי שמתה אמו קודם לידתו כגון זה פירש למיתה וזה פירש לחיים אבל מעשר לא דגמר תחת [ויקרא כז] תחת מקדשים דכתיב תחת אמו [שם כב] פרט ליתום(ע) אבל בכור קדוש ואפילו יתום וירעה עד שיסתאב ויאכל במומו לכהן. בכור וגז נוהגים בלקוח ובשותפות אבל לקוח פטור מן המעשר וכן השותפות דכתיב [שמות יג] יהיה לך ולא של שותפות (בכורות דף נו:) וכן שנתנו לו במתנה במסכת בכורות בפ' בתרא (דף נה:): **בפני.** בכור וגז נוהגים אף שלא בפני הבית אבל מעשר לא כדמפרש בגמ' דבכורות בפרק בתרא (נג.) גזרה משום לקוח ומשום יתום. בכור וגז ממתנות כהונה הן [לעיל קלג:] ולא מעשר דנאכל הוא לבעלים כשלמים [זבחים נו:]:

בקדושה

כרבי אלעאי בראשית הגז. וה"ה במתנות כדפי' בקונט' אע"ג דכולהו אמוראי בפרק הזרוע (לעיל דף קלג.) סברי שנוהג בחו"ל דהוו יהבי מתנתא בבבל אפילו הכי הלכה כר' אלעאי וה"נ קאמר כרבי יאשיה בכלאים ורוב אמוראין לית להו דר' יאשיה כדמוכח בפ' תולין (שבת דף קלט.) גבי כשותא בכרמא וכן נמי הא דקאמר כר' יהודה בן בתירא בדברי תורה וטובא אמוראי ותנאי סברי בפרק מי שמתו (ברכות דף כב.) דבעל קרי אסור בדברי תורה וא"ת דרב נחמן בר יצחק קאמר הכא דנהוג עלמא כרבי אלעאי וה"ה במתנות ובפ' הזרוע (לעיל דף קלג:) אמר דרב נחמן בר יצחק קניס גלימא ושמא קודם דנהוג הוה קניס גלימא פי' רב האי גאון דהא דאמר בפסחים (דף ז:) כל המצות כולן מברך עליהן עובר לעשייתן חוץ מן הטבילה היינו בטבילת גר דלא הוי ישראל אלא כשטבל ולא מצי למימר וצונו אבל בשאר טבילות אף על פי שהוא טמא מברך דנהוג עלמא כרבי יהודה בן בתירא בדברי תורה וי"מ דאכל טבילות קאמר דאע"ג דנהוג עלמא כר' יהודה בן בתירא הרבה מהם היו מחמירין לטבול:

(פ)**שהמתנות** נוהגות בין במרובה בין במועט כו'. וא"ת וליתני נמי הא דתניא לעיל (צ) לקח גז צאנו של עובד כוכבים פטור זה חומר בזרוע ולחייב מראשית הגז וי"ל דלא תני אלא דברים שזה נוהג וזה אין נוהג אבל זה פטור וזה חייב לא קתני: **פרט** לטרפה שאינה עוברת. תימה מן הארכובה ולמטה נמי אינה עוברת ושמא דאין הכי נמי דאין נכנסת לדיר להתעשר ודוחק: **לילף** צאן צאן מבכור. וא"ת א"כ ג"ש ל"ל דבלא ג"ש ממילא ידעינן דראשית הגז נוהג בטרפה דמהיכא תיתי למעט וי"ל דאין לא הויא ג"ש אלא גילוי מילתא מה צאן זה דינו בכך אף צאן זה דינו בכך דבלא צאן לא אפשר שלא לכותבו דאיצטריך לגופיה (ק): **שכן** יתום. תימה דהיא גופה נילף שלא ינהוג יתום בראשית הגז (ר) בבכור ה"מ למימר נמי שכן צאן מצאן דבמעשר כתיב וכל מעשר בקר וצאן: **לפני.** בקונט' מגיה וגרס בפני ופי' בפני הבית משא"כ במעשר שבטלו וקשה וכי מפני שבטל מדרבנן יש לבטל ג"ש אלא לפני גרסינן בכל הספרים ופירוש שמעשר מקודש לפניו ולאחריו משא"כ בבכור וראשית הגז:

מה"מ

עין משפט נר מצוה

כה א מיי' פ"ה מהל' תרומות הל' ג:
כו ב מיי' פ"ג שם הל' ה [טוש"ע י"ד סימן שלא סעיף כא]:
כז ג מיי' פ"י מהלכות בכורים הל' א סמג עשין קמג טוש"ע י"ד סי' שכג סעיף א:
כח ד מיי' פ"י שם הל' ח סמג שם טוש"ע י"ד סי' שלג סעיף י:
כט ה מיי' שם הל' א טוש"ע שם סעיף א:
ל ו מיי' פ"ד מהלכות ק"ש הל' ח ופ"ד מהל' תפלה הל' ד ועי"ש ופ"א מהל' ברכות הל' ט ופ"י מהל' ק"ש הל' ח סמג עשין יח טוש"ע א"ח סי' פח וטוש"ע י"ד סי' רפב סעיף ט:
לא ז מיי' פ"ה מהל' כלאים הל' א [ג] סמג לאוין רפ טוש"ע י"ד סי' רצו סעיף א:
ח [מיי' פ"י מהלכות בכורים הלכה ז]:
ט [טוש"ע י"ד סימן סא סעיף ז]:

◆

מוסף רש"י

כהני תלת סבי. וכולהו לקולא (ברכות כב.). חטה ושעורה וחרצן. בבת אחת (בכורות נד.). במפולת יד. דהוו להו כלאי זרעים וכלאי הכרם כאחת (ברכות כב.). וטעמא דר' יאשיה לא ידענא מהיכא נפקא ליה דבעינן ב' מיני זרעים וחרצן שלישי, ומפולת יד נפקא ליה מלא תזרע כלאים, משמע שזריעת הכרם עצמה תהיה בכלאים (קדושין לט.). פרט לטרפה שאינה עוברת. כגון שנחתכו רגליה מן הארכובה ולמעלה ולא מצי למיזל (בכורות נז:) או: כגון שנחתכו רגליה מן הארכובה ולמעלה, דאינה חיה או נמי שאינה עוברת כבריאות (תמורה כט. וש"נ שם) או: משום דאין לה חיות לא חשיב לה עוברת, והאי קרא כתיב במעשר וגמרינן שאר קרבנות מניה בגזירה שוה, נאמר כאן תחת אמו ונאמר להלן תחת השבט כו', בפ"ט דבכורות (מנחות ו.).

מסורת הש"ס

א) [תוספתא תרומות פ"ב ה"ד], ב) [בתוס' איתא ר' אלעזר], ג) [גיטין כג: וש"נ], ד) חלה פ"א מ"ט, ה) ברכות כב., ו) [לקמן קלח:], ז) [עי' תוס' ב"ק פב: ד"ה אמר], ח) לעיל פב: וש"נ, ט) נדה נא., י) [מנחות ו. בכורות נו. נח: תמורה כט.], כ) [לעיל קלה.], ל) [לעיל פב:], מ) [נ"ל כלאים כלאים], נ) [נ"ל ונתן לכהן לו ולא לכלבו, כ"מ בהר"ן], ס) [ויקרא כז], ע) [לעיל לח:], פ) [שייך במשנה לעיל קלה.], צ) [קלג:], ק) [ועי' תוס' בכורות נו. ד"ה פרט], ר) לפי גירסת רש"ל בכאן מתחיל ד"ה מבכור וע"ש וגי' מהרש"א ז"ל והוי מ"ל וא"נ להגיה יותר וגי' רש"ל ובבכור הו"ל כו'.

◆

תורה אור השלם

1. וְכָל מַעְשַׂר בָּקָר וָצֹאן כֹּל אֲשֶׁר יַעֲבֹר תַּחַת הַשָּׁבֶט הָעֲשִׂירִי יִהְיֶה קֹּדֶשׁ לַייָ: ויקרא כז לב

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה זה נותן וכו' שלקח מתנות הכהן וכו' דאי מפריש הוה ליה: (ב) תוס' ד"ה לילף וכו' לגופיה הס"ד ואח"כ מה"ד מבכור הוה ליה למילף שכן יתום וכו' הוה מצי למימר נמי כו' בקר וצאן הס"ד ואח"כ נ"ל ד"ה שכן יתום וכו' בראשית הגז הס"ד:

◆

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה כר' אלעאי בראשית הגז. נ"ב עי' שו"ת הרשב"א החדשים ת"ג שנדפסו בליוורנו סי' שמ"ו:

◆

לעזי רש"י

פלנ"ש [פלבי"ש]. חום-צהוב בהיר.